

УКРАЇНА-ЄС: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СПІВПРАЦІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація. В статті охарактеризовано особливості інвестиційної взаємодії ЄС та України. Досліджено інвестиційні процеси в Україні в межах співпраці з Європейським Союзом. Окреслено основні перспективи подальшої інвестиційної взаємодії.

Ключові слова: прями іноземні інвестиції; інвестиційна політика; інвестиційні процеси; інвестиційна взаємодія.

EU-UKRAINE: REALITIES AND PROSPECTS OF INVESTMENT COOPERATION

Abstract. The features of investment cooperation between the EU and Ukraine are described. Investment processes in Ukraine within the framework of cooperation with the European Union are studied. The main prospects of further investment cooperation are determined.

Keywords: foreign direct investment; investment policy; investment processes; investment interaction.

Глобальні економічні перетворення визначають сучасні особливості розвитку світового господарства, які характеризуються стрімким динамізмом руху транснаціонального капіталу та інтеграційних процесів, інтенсифікацією та ускладненням системи міжнародних зв'язків відповідно, що окреслює вектор розвитку країн, інвестиційний зокрема, та позначається на усіх вимірах життя сучасної цивілізації.

Важливою складовою налагодження плідної співпраці виступає інвестиційне співробітництво між країнам. Надходження інвестицій в економіку сприяє розвитку країн, ефективному використанню їх економічних потенціалів зокрема, а також – активізації двостороннього діалогу між державами. Позитивна динаміка інвестиційних надходжень в економіку країни вказує на ефективність державного менеджменту та свідчить про її соціально-економічне зростання. Через переміщення іноземних інвестицій відбувається і обмін сучасними технологіями, що зумовлює модернізацію економіки.

Значну увагу в даному напрямку досліджень викликає інвестиційна взаємодія саме з Європейським Союзом, що є одним із економічних центрів-донорів інвестицій у світовому економічному просторі.

Інвестиційна політика Європейського Союзу є виваженою, послідовною та збалансованою. Міжнародний характер інвестиційної політики ЄС визначає її особливості, які виявляються в меті та визначених пріоритетах, в механізмі реалізації та відповідних інструментах, в правовому полі дії тощо. В розрізі своєї інвестиційної політики ЄС приділяє значну увагу підтримці країн-партнерів, у відповідності до цього об'єднанням передбачено мобілізацію значних інвестицій, активізацію технічної допомоги, покращення інвестиційного клімату та загальнополітичної ситуації в країнах-партнерах. Незважаючи на ряд внутрішніх проблем ЄС продовжує активну політику фінансування пріоритетних інвестиційних програм і продовжує приєднання нових членів [1].

Європейський Союз демонструє, яким чином країни можуть успішно об'єднати свої економічні та політичні ресурси в спільних інтересах. Сприяючи становленню безпеки і стабільності в широкому світовому аспекті, ЄС допомагає створювати більш безпечні та сприятливі умови життя в межах своїх власних кордонів. В той же час, Європейський Союз завжди готовий поділитися своїми здобутками та цінностями з країнами та людьми, що знаходяться поза його межами.

Європейський Союз є стратегічним партнером та найбільшим іноземним інвестором України. Курс на євроінтеграцію є об'єктивною необхідністю для України, яка потребує західних технологій та інвестицій, модернізації країни, дотримання базових демократичних стандартів, необхідних для позитивного іміджу країни у світовому співтоваристві.

Свої взаємовідносини Україна та ЄС почали будувати відразу після набуття Україною незалежності 1991 року.

Ключовим етапом інвестиційної взаємодії ЄС-Україна є набуття чинності Угоди про асоціацію, яка прийшла на зміну попереднім межам взаємної співпраці. Угода про асоціацію є головним інструментом для наближення ЄС та України: вона сприяє розвитку глибших політичних відносин, міцніших економічних зв'язків та повазі до спільних цінностей.

Інвестиційна взаємодія між Європейським Союзом та Україною є досить складною системою взаємозв'язків, яка формується при комплексній взаємодії регіональної, державної та наддержавної політики ЄС із відповідними інструментами співпраці на кожному рівні. Вагому роль у цій складній взаємодії виконують різні фінансово-економічні інститути та інвестиційні інституції, різні фонди та програми розвитку об'єднання та країн-партнерів.

Для економіки України, яка потребує відновлення, важливими є саме зовнішні іноземні інвестиції, які є пріоритетним джерелом довгострокового зростання і дозволяють отримати ряд вигод.

За даними Державної служби статистики України обсяг прямих інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку України з країн Європейського Союзу станом на 31 грудня 2019 р. складав 28289,3 млн дол. США, що становить близько 79 % від загального обсягу надходжень в Україну [2].

Найбільшим інвестором в економіку України серед країн-членів Європейського Союзу з 2011 року незмінно залишається Кіпр. Станом на 31.12.2019 року відповідні прямі інвестиції Кіпру склали 10368,9 млн дол. США, що становить 28,96 % від загального обсягу інвестицій та 36,65 % від обсягу інвестицій країнами членами-ЄС. Вагомими інвесторами в економіку України також є Нідерланди – 8301,4 млн дол. США (29,3 %), Велика Британія – 2060,6 млн дол. США (7,3 %) та Німеччина – 1843,1 млн дол. США (6,5 %). Четвірка лідерів країн-інвесторів забезпечує 79,75 % загального обсягу надходжень прямих інвестицій із країн ЄС в економіку України.

Відповідно, можна впевнено стверджувати, що саме країни ЄС здійснюють найбільший вплив на стан і динаміку інвестиційних процесів в Україні. Європейський Союз є інтеграційним центром, навколо якого формуються ключові економічні та політичні процеси всієї Європи, України зокрема.

Одним з основним форматів інвестиційної взаємодії між Україною та ЄС є співпраця з Європейським інвестиційним банком (ЄІБ) та Європейським банком реконструкції і розвитку.

Пріоритетними сферами кредитної діяльності ЄІБ в Україні є модернізація транспортної та енергетичної інфраструктури, підвищення рівня енергоефективності економіки України, зміцнення рівня захисту навколишнього середовища, реформування системи освіти, а також кредитна підтримка приватного ділового сектору України [3].

Одним із дієвих інструментів активізації інвестиційної взаємодії ЄС-Україна та просування до членства в Європейському Союзі є транскордонне співробітництво, що підтверджує досвід більшості європейських держав. Воно відбувається, зокрема, шляхом створення та активної участі територіальних громад прикордонних країн у євро регіональних об'єднаннях. Співробітництво у рамках євро регіонів дозволяє активізувати інвестиційну співпрацю областей України та сусідніх держав, які є членами Євросоюзу.

Варто відмітити, що значна увага ЄС приділяється саме підтримці інвестиційних проектів як засобами безпосереднього фінансування, так і опосередковано через створення відповідних програм заохочення країн-членів до здійснення капіталовкладень у перспективні бізнес-проекти [1].

Особливої значимості питання інвестиційної взаємодії з Європейським Союзом набуває для держав, які мають спільні кордони з ним, що забезпечує кращі можливості для залучення інвестиційних ресурсів країн-членів Євросоюзу. Крім того, вагомою причиною необхідності налагодження ефективної інвестиційної співпраці є значний досвід та успішність інвестиційної політики ЄС, формування якої пройшло обумовані часом, і до тепер продовжує еволюціонувати.

Загальна сума макрофінансової допомоги, яку ЄС надав Україні з початку кризи у 2014 році, складає 2,8 мільярдів євро. До цієї суми входять 1,6 мільярда євро, що надавались протягом 2014–2015 років в рамках попередніх макрофінансових операцій, а також 1,2 мільярди євро, які були частиною третьої програми в 2015–2017 роках. Додатковий транш обсягом 600 мільйонів євро не було виплачено, оскільки Україна не виконала вчасно всі умови. У січні 2018 року закінчився термін дії допомоги [4].

В червні 2018 року Європейський Союз затвердив макрофінансову допомогу для України в розмірі мільярду євро. Метою такої допомоги є покриття фінансових потреб України та підтримку економічної стабілізації та програми структурних реформ. Наприкінці грудня 2018 року Єврокомісія

надала Україні перший транш макрофінансової допомоги обсягом 500 млн євро у вигляді позики під процентну ставку 1,25 % річних з погашенням у квітні 2033 року [5].

За підрахунками експертів Україні щорічно потрібно залучати близько 20 млрд доларів інвестицій, при цьому за даними Держкомстату України в 2019 році в економіку України іноземними інвесторами вкладено лише 2531,1 млн дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу) (в тому числі 1934,7 млн дол. США з країн ЄС).

Крім того, приплив інвестицій 2019 року знизився порівняно з 2018 роком на 11,8 %, хоч і падіння не було таке суттєве як в 2017 році, коли зниження показника склало 43 % та в 2014 році, коли надходження інвестицій знизилося на 55,1 %.

На кінець 2019 року спостерігається зростання обсягів прямих інвестицій з країн ЄС майже на 9 %, що є досить позитивним зрушенням і свідчить про відновлення довіри європейських інвесторів до українського інвестиційного ринку.

Сучасні трансформаційні тенденції у глобалізованому економічному просторі надають нові можливості та висувають відповідні вимоги для налагодження взаємодії та співробітництва між країнами, в яких на зміну протистоянню приходить конструктивний діалог. Налагодження партнерських відносин на державному рівні є важливим напрямком соціально-економічного розвитку, запорукою досягнення спільних цілей в епоху глобальної невизначеності.

Головне очікування від інвестиційної взаємодії ЄС-Україна – це формування сприятливих умов розвитку бізнес-клімату в Україні, що на сьогодні залишається одним з найактуальніших питань. Для подальшого покращення інвестиційного клімату України пріоритетним на сьогодні є питання удосконалення правової та організаційної бази для підвищення дієздатності механізмів забезпечення сприятливого клімату, формування основи збереження та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

Водночас стратегічним завданням двосторонньої інвестиційної взаємодії має стати не стільки збільшення об'ємів інвестування, скільки забезпечення розширеного відтворення капіталу з пріоритетністю інноваційного та соціального зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Причепя І. В., Сметанюк О. А., Ратушняк О. Г. Інвестиційна політика Європейського Союзу в межах зовнішньоекономічних зв'язків з Україною. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7874> (дата звернення: 04.02.2021).

2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 20.04.2020).

3. Політика ЄС щодо України. Представництво України при Європейському Союзі та Європейському Співтоваристві з атомної енергії. URL: <https://ukraine.eu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/eu-policy/assistance> (дата звернення: 20.02.2019).

4. Представництво Європейського Союзу в Україні. Єврокомісія надасть 1 млрд. євро на підтримку реформ в Україні. URL: <https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine> (дата звернення: 20.09.2019).

5. ЄС може перерахувати Україні 500 млн євро макрофінансової допомоги у лютому
Європейська правда. Європейська правда. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2020/01/22/7105430/> (дата звернення: 20.03.2020).

Причепя Ірина Валеріївна – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства і виробничого менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, email : rychepa.iryana@gmail.com.

Сметанюк Олена Анатоліївна – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, маркетингу та економіки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Rychepa Iryna V. – Ph.D. (Econ.), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economic Enterprise and Production Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Smetaniuk Olena A. - Ph.D. (Econ.), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management, Marketing and Economics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.